

ureditev, in vsa zvezna politična in vsakršna druga struktura jim je pri tem dolžna pomagati;

2. sedanja ustavna razprava naj se odloži in preloži.

Misel o ustavnih spremembah (izrečena 24. 9. 1987 v Skupščini SRS)

Tone
Pavček

Predlog za spremembo ustave SR Slovenije je na pogled logično nadaljevanje postopka za spremembo ustave SFRJ. Če pa pomislimo, da je v tem času in v teh razmerah in s temi tendencami, ki so v družbi prisotne, kočljivo spreminjati ustave, še zlasti, če gredo spremembe na slabše, je tudi predlog za spremembo slovenske ustave v osnovi sporen.

Nenazadnje tudi zato, ker je po logiki stvari temeljna, primerna ustava federalne enote republike, a že sedaj se kolo drugače vodi. Jasno je, da mora biti republiška ustava v skladu z zvezno, a to v danem primeru ne more iti na škodo posebnosti, saj bi morala biti zvezna ustava splošni akt, okvir, ki omogoča polno življenje in izražanje posebnosti v republikah, narodov in narodnosti te države in njihovo perspektivo. To še toliko bolj zaradi številnih različnosti, ki jih vsakršno poenotenje siromaši.

Ko sem ob koncu letošnje zime v tej skupščini glasoval proti predlogu za začetek postopka za spremembo ustave SFRJ, me je vodila dokaj jasna misel, da v tem času in v teh razmerah nova ustava ne bo prinesla kakšne pomladi narodom in narodnostim naše domovine. Ugovori zoper ustavo iz leta 1974 (tudi v tej skupščini in celo s citati avtorja te ustave, tovariša E. Kardelja), ustave, ki je postala dežurni krivec za nefunkcioniranje funkcionarjev in države, zaradi tako imenovane svoje prevelike decentralizacije, so nakazovali smer razvoja spremembam: – k centralizaciji.

Osnutek amandmajev k ustavi SFRJ to v mnogočem in zgovorno potrjuje. Omejevanje in ožjenje pristojnosti, zakonodajne, izvršilne in sodne, federalnih enot in s tem krepitev in širjenje pristojnosti centra, zveze, države, pomeni omejevanje suverenosti in državnosti republik, kar vsekakor ni korak naprej, a sta zagotovo dva koraka nazaj. Hkrati je to izraz nerazumevanja tendenc sodobnega časa, potreb naše družbe in nena- zadnje je to tudi zastoj v demokratizaciji družbe. Ob prebiranju teh amandmajev dobi človek občutek, da je njihovo osnovno gibalno, ki je narekovalo te formulacije, nekakšen strah pred suverenostmi republik, strah pred politično in ekonomsko demokracijo, pred delovanjem trga in tržnih zakonitosti, pred ustvarjalnimi zmožnostmi ljudi. Za resnično prenovu te družbe, za izhod iz gospodarske, moralne in vsakršne krize bi morali najti drugačne

ideje za mobilizacijo širokih ljudskih množic in vsakega posameznika, ne pa da povečujemo centralizem, etatizem in nezaupanje federalnim enotam in posamezniku.

Zato podpiram izjavo Društva slovenskih pisateljev in njegov predlog skupščini SRS, naj od zvezne skupščine zahteva umik predloženega osnutka amandmajev k ustavi SFRJ, z obrazložitvijo, da ta osnutek amandmajev krepi centralizem, unitarizem in etatizem, po drugi strani pa ne uvaja nujnih ustavnih pogojev za razvoj politične in ekonomske demokracije, temeljnih osnov humanistične družbe.

To kajpak ne pomeni, da ustavne spremembe niso potrebne, vendar v dokaj drugačni smeri, kot jih nakazuje osnutek. Spričo tega je težko biti tudi za spremembo slovenske ustave, če so te spremembe odvisne od takih sprememb zvezne ustave, saj bi tudi te spremembe morale biti pripravljene v duhu zahtev časa in razvite pluralistične družbe na pragu 21. stoletja, perspektive slovenskega naroda in vsakega človeka v SR Sloveniji. Če to ni mogoče, tudi ni potrebno menjavati ustave vsake kvatre, da bi imeli mnogo ustav in malo zakonitosti, mnogo normativizma in malo pravnega reda, mnogo besed o odgovornosti in malo resnične odgovornosti, mnogo menjav in spreminjanj in nobene prave prenove. Za take prenovitvene spremembe ustave SRS, ki bi pomenile utrjevanje državnosti in perspektive slovenskega naroda in vseh ljudi v SRS, človek seveda je in mora biti. Žal pa je danes za to sorazmerno malo zagotovil.